

**KANCELARIA
SENATU**

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI
I KORESPONDENCJI

Warszawa, 29 czerwca 2020 r.

BADK.DPK.133.26.2020

P10-28/20	Data wpływu petycji 28 stycznia 2020 r. (uzupełniona 23 lutego 2020 r.)
	Data sporządzenia informacji o petycji 29 czerwca 2020 r.

KODEKS RODZINNY I OPIEKUŃCZY

TEMAT

SPOSÓB WYKONYWANIA KONTAKTÓW RODZICA Z DZIECKIEM

WNOSZĄCY PETYCJE: petycja zbiorowa

Stowarzyszenie Pomocy Kobietom i Matkom „Eurydyka” w Wyszakowie.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę ustawodawczą dotyczącą zmiany ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, w celu zwiększenia ochrony praw dzieci.

UZASADNIENIE WNOSZĄCEGO PETYCJE:

Stowarzyszenie wnosi o wprowadzenie istotnych zmian odnoszących się do sposobu wykonywania kontaktów rodzica z dzieckiem w następujących ustawach:

- z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2019 r. poz. 2086 ze zm.) w celu nadania art. 113 § 1 nowego brzmienia oraz dodania art. 109 § 1a;
- z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1460 ze zm.) w celu nadania art. 598¹⁵ nowego brzmienia oraz dodania § 2³ i § 2⁴ do art. 519¹.

Stowarzyszenie, którego nadrzędnym celem jest ochrona interesów dziecka podnosi, że niektórzy rodzice dopuszczają się instytucjonalnej przemocy wobec dzieci wymuszając na nich „świadczenie” kontaktów w każdym przypadku drugiemu rodzicowi, niezależnie od postawy tego rodzica wobec dziecka i jego stanu psychicznego. Stowarzyszenie uznaje, że utrzymywanie w takim zakresie kontaktu dziecka z rodzicem narusza art. 9 pkt 3 Konwencji o prawach dziecka i art. 71 Konstytucji RP, które stanowią, że utrzymywanie kontaktów dziecka z rodzicem jest jego prawem, a nie obowiązkiem. W tym względzie, jak podnosi Stowarzyszenie, art. 113 k.r.o. narusza zasadę hierarchiczności aktów prawnych i prowadzi do zagrożenia dobra i bezpieczeństwa dziecka.

W uzasadnieniu petycji powołano się na badania przeprowadzone przez Instytut Wymiaru Sprawiedliwości, w których wskazano, że do przemocy ze strony byłego partnera dochodzi także po rozstaniu, gdy w większości przypadków pieczę nad wspólnymi małoletnimi dziećmi sprawuje ich matka. Wpływ takich zdarzeń na sytuację dziecka i prawdopodobieństwa ich powtórzenia się w związku z realizacją kontaktów z dzieckiem przez rodzica będącego sprawcą przemocy powinien być uwzględniony przy stosowaniu art. 113³ k.r.o. także, gdy dziecko jest świadkiem przemocy. Stopień potencjalnego zagrożenia dobra dziecka zależy od formy, częstotliwości, warunków w jakich się odbywają kontakty i innych okoliczności.

W petycji Stowarzyszenie zaproponowało nowe brzmienie wspomnianych przepisów.

STAN PRAWNY:

Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2019 r. poz. 2086 ze zm.), w **art. 109 § 1** stanowi, że jeżeli dobro dziecka jest zagrożone, sąd opiekuńczy wyda odpowiednie zarządzenia.

Zgodnie z § 2 sąd opiekuńczy może w szczególności:

1) zobowiązać rodziców oraz małoletniego do określonego postępowania, w szczególności do pracy z asystentem rodziny, realizowania innych form pracy z rodziną, skierować małoletniego do placówki wsparcia dziennego, określonych w przepisach o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej lub skierować rodziców do placówki albo specjalisty zajmujących się terapią rodzinną, poradnictwem lub świadczących rodzinie inną pomoc z jednoczesnym wskazaniem sposobu kontroli wykonania wydanych zarządzeń;

2) określić, jakie czynności nie mogą być przez rodziców dokonywane bez zezwolenia sądu, albo poddać rodziców innym ograniczeniom, jakim podlega opiekun;

3) poddać wykonywanie władzy rodzicielskiej stałemu nadzorowi kuratora sądowego;

4) skierować małoletniego do organizacji lub instytucji powołanej do przygotowania zawodowego albo do innej placówki sprawującej częściową pieczę nad dziećmi;

5) zarządzić umieszczenie małoletniego w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka albo w instytucjonalnej pieczy zastępczej albo powierzyć tymczasowo pełnienie funkcji rodziny zastępczej małżonkom lub osobie, niespełniającym warunków dotyczących rodzin zastępczych, w zakresie niezbędnych szkoleń, określonych przepisami o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej albo zarządzić umieszczenie małoletniego w zakładzie opiekuńczo-leczniczym, w pielęgnacyjno-opiekuńczym lub rehabilitacji leczniczej.

Sąd opiekuńczy może też powierzyć zarząd majątkiem małoletniego ustanowionemu w tym celu kuratorowi (§ 3).

W przypadku, o którym mowa w § 2 pkt 5, a także w razie zastosowania innych środków określonych w przepisach o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, sąd opiekuńczy zawiadamia o wydaniu orzeczenia właściwą jednostkę organizacyjną wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, która udziela rodzinie małoletniego odpowiedniej pomocy i składa sądowi opiekuńczemu, w terminach określonych przez ten sąd, sprawozdania dotyczące sytuacji rodziny i udzielanej pomocy, w tym prowadzonej pracy z rodziną, a także współpracuje z kuratorem sądowym (§ 4).

Przepis **art. 113 § 1** k.r.o. stanowi, że niezależnie od władzy rodzicielskiej rodzice oraz ich dziecko mają prawo i obowiązek utrzymywania ze sobą kontaktów.

Kontakty z dzieckiem obejmują (§ 2) w szczególności przebywanie z dzieckiem (odwiedziny, spotkania, zabieranie dziecka poza miejsce jego stałego pobytu) i bezpośrednie porozumiewanie się, utrzymywanie korespondencji, korzystanie z innych środków porozumiewania się na odległość, w tym ze środków komunikacji elektronicznej.

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 1460 ze zm.), w art. 519¹ § 1 stanowi, że od wydanego przez sąd drugiej instancji postanowienia co do istoty sprawy oraz od postanowienia w przedmiocie odrzucenia wniosku i umorzenia postępowania kończących postępowanie w sprawie – w sprawach z zakresu prawa osobowego, rzeczowego i spadkowego – przysługuje skarga kasacyjna do Sądu Najwyższego, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

W sprawach z zakresu prawa rodzinnego, opiekuńczego i kurateli skarga kasacyjna przysługuje tylko w sprawach o przysposobienie oraz o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami, chyba że wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż sto pięćdziesiąt tysięcy złotych (§ 2).

Skarga kasacyjna przysługuje także w sprawach o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką prowadzonych na podstawie konwencji haskiej z 1980 r. (§ 2¹).

Skargę kasacyjną w sprawach, o których mowa w § 2¹, mogą wnieść Prokurator Generalny, Rzecznik Praw Dziecka lub Rzecznik Praw Obywatelskich w terminie czterech miesięcy od dnia uprawomocnienia się postanowienia (§ 2²).

W myśl § 3, w postępowaniu rejestrowym skarga kasacyjna przysługuje jedynie od postanowień sądu drugiej instancji w przedmiocie wpisu lub wykreślenia z rejestru podmiotu podlegającego rejestracji.

Zgodnie z przepisem § 4 skarga kasacyjna nie przysługuje w sprawach dotyczących:

- 1) przepadku rzeczy;
- 2) zarządu związanego ze współwłasnością lub użytkowaniem;
- 3) zabezpieczenia spadku i spisu inwentarza, wyjawienia przedmiotów spadkowych, zarządu spadku nieobjętego oraz zwolnienia wykonawcy testamentu;
- 4) zniesienia współwłasności i działu spadku, jeżeli wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż sto pięćdziesiąt tysięcy złotych;
- 5) likwidacji niepodjętych depozytów.

Kodeks postępowania cywilnego w art. 598¹⁵ § 1 stanowi, że jeżeli osoba, pod której pieczę dziecko pozostaje, nie wykonuje albo niewłaściwie wykonuje obowiązki wynikające

z orzeczenia albo z ugody zawartej przed sądem lub przed mediatorem w przedmiocie kontaktów z dzieckiem, sąd opiekuńczy, uwzględniając sytuację majątkową tej osoby, zagrozi jej nakazaniem zapłaty na rzecz osoby uprawnionej do kontaktu z dzieckiem oznaczonej sumy pieniężnej za każde naruszenie obowiązku.

Zgodnie z § 2 tego przepisu, jeżeli osoba uprawniona do kontaktu z dzieckiem albo osoba, której tego kontaktu zakazano, narusza obowiązki wynikające z orzeczenia albo z ugody zawartej przed sądem lub przed mediatorem w przedmiocie kontaktów z dzieckiem, sąd opiekuńczy zagrozi tej osobie nakazaniem zapłaty oznaczonej sumy pieniężnej na rzecz osoby, pod której pieczę dziecko pozostaje, stosując odpowiednio przepis § 1. Na postanowienia sądu, o których mowa w § 1 i 2, przysługuje zażalenie (§ 3).

PRACE LEGISLACYJNE:

Ustawa z dnia 6 listopada 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 220, poz. 1431) wprowadziła w art. 113 k.r.o., w obecnym brzmieniu, regulację w zakresie prawa i obowiązku utrzymywania kontaktów pomiędzy dziećmi i rodzicami, niezależnie od władzy rodzicielskiej, rozstrzygając tym samym wątpliwości co do relacji pomiędzy władzą rodzicielską a prawem do kontaktów.

W przepisie art. 113 § 2 k.r.o. jako przykłady wykonywania prawa do kontaktów ustawodawca podał w szczególności przebywanie z dzieckiem (odwiedziny, spotkania, zabieranie dziecka poza miejsce jego stałego pobytu) i bezpośrednie porozumiewanie się, utrzymywanie korespondencji, korzystanie z innych środków porozumiewania się na odległość, w tym ze środków komunikacji elektronicznej; następnie w art. 113¹–113⁶ k.r.o. uszczegółowił sposób kontaktów z dzieckiem, a także rozwiązywania powstałych na tym tle konfliktów. W razie utrudnień w realizacji kontaktów z dzieckiem orzeczenie sądu lub też ugoda podlegają wykonaniu zgodnie z art. 598¹⁵–598²¹ k.p.c.

Przepisy art. 519¹ § 2¹ i § 2² zostały wprowadzone ustawą z dnia 26 stycznia 2018 r. o wykonywaniu niektórych czynności organu centralnego w sprawach rodzinnych z zakresu obrotu prawnego na podstawie prawa Unii Europejskiej i umów międzynarodowych (Dz. U. poz. 416), na mocy których sprawy o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką toczące się na podstawie konwencji haskiej z 1980 r. powierzono w pierwszej instancji sądom okręgowym, mającym siedzibę w miejscowości stanowiącej siedzibę sądu apelacyjnego. Właściwy miejscowo jest sąd miejsca zamieszkania lub pobytu osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, zaś sądem odwoławczym jest Sąd Apelacyjny w Warszawie.

Skarga kasacyjna do Sądu Najwyższego przysługuje Prokuratorowi Generalnemu,
Rzecznikowi Praw Dziecka i Rzecznikowi Praw Obywatelskich.

Przedstawione powyżej zmiany weszły w życie 27 sierpnia 2018 r.

OPRACOWAŁA

Monika Ruszczyk

WICEDYREKTOR

Danuta Antoszkiewicz